Voortgangsrapportage internationale migratie en ontwikkeling 2013

Bij de presentatie van de notitie 'internationale migratie en ontwikkeling' in 2008 is door de toenmalige bewindslieden verantwoordelijk voor ontwikkelingssamenwerking en vreemdelingenbeleid aangegeven dat de Tweede Kamer op de hoogte zal worden gehouden 'van nieuwe ontwikkelingen in internationale migratie en voortgang op de gestelde prioriteiten door middel van een jaarlijkse voortgangsrapportage over de notitie 'Internationale Migratie en Ontwikkeling'.[1]

Bij de bespreking van de externe evaluatie[2] van het beleidsterrein migratie en ontwikkeling op 12 december 2012 heeft de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking aangegeven dat het Kabinet graag de Kamer jaarlijks blijft informeren door middel van een voortgangsrapportage.

Het budget voor Migratie en Ontwikkeling blijft, ondanks de bezuinigingen, voor de periode 2013-2017 jaarlijks € 9 miljoen, als bevestiging dat dit thema belangrijk blijft voor de regering. Op basis van de motie van Kamerlid Ferrier (2008) is hiervan € 4 miljoen gereserveerd voor activiteiten op het vlak van duurzame terugkeer en herintegratie.

In 2013 is het jaarbudget voor 91% uitgeput. De contracten van enkele projecten waarvoor cofinanciering was toegezegd konden niet tijdig worden afgerond. De redenen worden hier onder aangegeven.

UITGAVEN IN 2013 PER BELEIDSPRIORITEIT (IN EURO)

Uitgaven per beleidsprioriteit

Migratiedialogen	105.000
Migratiemanagement (inclusief opvang in de regio)	3.285.906
Circulaire migratie / brain gain	1.413.945
Migrantenorganisaties	378.806
Geldovermakingen /migrantenondernemerschap	516.457
Terugkeer en herintegratie	2.459.052
Totaal	8.159.166

Opmerkingen:

- Aan versterking asielcapaciteit in regio van herkomst is als gevolg van de Syrië-crisis extra geld uitgegeven. Deze uitgaven betreffen Jordanië (protectie) en Libanon (gemeenschapsgerichte activiteiten).

[1] Tweede Kamer,vergaderjaar 2007-2008, 30 573, nr.11.
[2] Tweede Kamer,vergaderjaar 2011-2012, 30 573, nr.107

- De uitgaven voor terugkeer en herintegratie van niet tot Nederland toegelaten migranten blijven achter bij de begroting omdat het aantal terugkeerders lager uitvalt dan verwacht.
- De uitgaven aan circulaire migratie en brain gain betreffen de (tijdelijke) uitzending van migranten deskundigen vanuit Nederland naar herkomstlanden.
- Financiering van het project versterking migratiemanagement Somalië, uit te voeren door de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM) in samenwerking met het Verenigd Koninkrijk, is aangehouden in verband met onvoldoende duidelijkheid over bereidheid tot samenwerking van Somalische autoriteiten op punt van gedwongen terugkeer.
- Cofinanciering is toegezegd aan drie projecten waarvan de Europese Commissie de grootste financier is. Aangezien de Commissie eind 2013 nog geen contracten had afgesloten met de uitvoerder was het niet mogelijk om de besluitvorming op de voorgenomen Nederlandse bijdrage af te ronden.

Slechts enkele landen van de bilaterale OS-partnerlijst (momenteel 15 landen) zijn uit migratie-oogpunt voor Nederland van belang. Daarnaast is een groot aantal andere ontwikkelingslanden uit het oogpunt van migratie juist wel van belang. Er is daarom gekozen voor een afzonderlijke landenlijst voor migratie en ontwikkeling die jaarlijks met het subsidiebesluit[3] wordt gepubliceerd. Voor 2013 staan op die lijst 41 landen, waarbij onderscheid gemaakt wordt tussen vier elkaar deels overlappende categorieën landen waar Nederland inzet op meer samenwerking: terugkeer, terugkeer van alleenstaande minderjarige vreemdelingen (amv's), bescherming in de regio van herkomst en landen waaraan Nederland in het kader van de EU-samenwerking met derde landen prioriteit geeft binnen de kaders van mobiliteitspartnerschappen.

In de beleidsnotitie migratie en ontwikkeling van 2008 zijn 6 beleidsprioriteiten aangegeven. Onderstaand volgt per beleidsprioriteit een beschrijving van de activiteiten die in 2013 plaatsvonden en/of zijn gefinancierd.

Beleidsprioriteit 1: Meer aandacht voor migratie in de ontwikkelingsdialoog en voor ontwikkeling in de migratiedialoog

Nederland is zowel op regionaal als internationaal niveau actief in een groot aantal dialogen. De belangrijkste worden hier kort behandeld.

Europese Unie

De Europese Unie (EU) voert een brede migratiedialoog met diverse regio's en landen. Het raamwerk voor deze dialoog is de Totaalaanpak van Migratie en Mobiliteit (GAMM) (COM 2011/743). Deze aanpak bestaat uit vier pijlers, te weten het faciliteren van legale migratie en mobiliteit; bestrijding van illegale migratie; asiel en internationale bescherming; migratie en ontwikkeling.

[3] De landenlijst voor 2014 is te vinden in de Staatscourant nr. 26523 d.d. 29 oktober 2013

In de GAMM wordt een verbinding gelegd met het beleid voor visa kort verblijf, het buitenlands beleid (inclusief ontwikkelingssamenwerking), alsmede de interne beleidsprioriteiten van de EU. Nederland hoopt dat er sneller afspraken kunnen worden gemaakt met herkomstlanden over terug- en overname door de koppeling van migratie met andere beleidsvelden. Dit is belangrijk aangezien Nederland in het kader van de strategische landenbenadering migratie meer zal inzetten op een Europese benadering.[4]

De Raad heeft de Commissie bij de goedkeuring van de GAMM[5] op 29 mei 2012 gevraagd om een meer ambitieuze en toekomstgerichte aanpak van migratie en ontwikkeling op EU-niveau te formuleren. De Commissie heeft hieraan invulling gegeven met haar mededeling van 21 mei 2013 (COM 2013/292) inzake het optimaliseren van het effect van migratie op ontwikkeling. Hierin worden voorstellen gedaan om migratie en ontwikkeling binnen het EU-beleid meer bij elkaar te betrekken en worden mogelijke stappen geïdentificeerd om in het proces van duurzame ontwikkeling systematisch de rol van migratie en mobiliteit voor ogen te houden. Naast de traditionele inzet op thema's als geldovermakingen en diaspora, onderstreept de Commissie onder meer het belang van Zuid-Zuid migratie en inbedding van migratie in ontwikkelingsstrategieën.[6]

Het belang van de externe dimensie van het EU-migratiebeleid werd tevens onderstreept door de Europese Raad in zijn conclusies van 24/25 oktober 2013.[7] Naar aanleiding van de tragische gebeurtenissen op de Middellandse Zee in oktober 2013 haalde de Europese Raad het belang aan van preventie en bescherming en riep op doortastend op te treden ter voorkoming van dergelijke tragedies in de toekomst. Hiertoe is de Taskforce voor het Middellandse Zeegebied opgericht, die onder leiding stond van de Europese Commissie. In haar mededeling van 4 december 2013 (COM 2013/869) bracht de Commissie verslag uit van de werkzaamheden van deze Taskforce. Een van de geformuleerde actiegebieden betreft de versterking van de migratiesamenwerking op Europees niveau met derde landen. In de mededeling wordt dit voorzien binnen de reeds bestaande kaders van onder meer de GAMM, een benadering die door Nederland wordt aangemoedigd.[8]

EU-mobiliteitspartnerschappen en Gemeenschappelijke Agenda's

Het meest vergaande EU-aanbod voor bredere migratiesamenwerking met derde landen is een 'mobiliteitspartnerschap'. Door de koppeling met een visumfacilitatie- en een terug- en overnameovereenkomst heeft dit instrument aan belang gewonnen. Voor derde landen die niet in aanmerking komen voor visumfacilitatie staat een zogeheten Gemeenschappelijke Agenda voor Migratie en Mobiliteit (verder aangeduid met "Gemeenschappelijke Agenda") ter beschikking, een lichtere vorm dan het mobiliteitspartnerschap. Nederland zal er ook bij de Gemeenschappelijke Agenda's op toezien dat terugkeer hierin voldoende aan bod komt. Deelname van EU-lidstaten aan mobiliteitspartnerschappen en Gemeenschappelijke Agenda's is vrijwillig. Dat geldt ook voor deelname aan de deelprojecten die binnen deze partnerschappen worden ontwikkeld.

[4] Zie Tweede Kamer, Vergaderjaar 2013-2014, Kamerstuk 30 573 nr. 124.
[5] Raad van de Europese Unie, 9417/12 ASIM 50 RELEX 396 DEVGEN 116.
[6] BNC-Fiche inzake Mededeling effect van migratie op ontwikkeling optimaliseren, Tweede Kamer, vergaderjaar 2012-2013, 22 112, nr. 1656.
[7] Europese Raad, EUCO 169/13 CO EUR 13 CONCL 7.
[8] BNC-fiche inzake Mededeling Taskforce voor het Middellandse Zeegebied, Minbuza-2014.52697.

De EU heeft mobiliteitspartnerschappen gesloten met Moldavië, Kaapverdië, Georgië, Armenië, Marokko, Azerbeidzjan en Tunesië. De mobiliteitspartnerschappen met Marokko, Azerbeidzjan en Tunesië zijn getekend op respectievelijk 7 juni 2013, 5 december 2013 en 3 maart 2014. Onderhandelingen in het kader van een mobiliteitspartnerschap met Jordanië zijn in december 2013 begonnen en nog gaande. Een ontwerp-Gemeenschappelijke Agenda is in april 2013 aangeboden aan India en in oktober 2013 aan Nigeria; met beide landen is nog geen overeenstemming bereikt.

Nederlandse participatie in mobiliteitspartnerschappen en Gemeenschappelijke Agenda's

Gezien de beperkte capaciteit en middelen die Nederland ter beschikking heeft, dient er een gedegen afweging plaats te vinden ten aanzien van Nederlandse participatie in mobiliteitspartnerschappen en Gemeenschappelijke Agenda's.

Nederland is partner bij de mobiliteitspartnerschappen met Kaapverdië, Georgië en Armenië. In 2013 heeft Nederland actief deelgenomen aan de onderhandelingen over de partnerschappen met Marokko en Azerbeidzjan. Beide partnerschappen zijn in 2013 getekend. Onder de paraplu van het partnerschap worden door de lidstaten activiteiten aangeboden, die worden vastgelegd in een bijlage. Nederland richt zich daarbij voornamelijk op versterking van het migratiemanagement, duurzame terugkeer en herintegratie, alsmede op migratie en ontwikkeling. Het aanbod wordt afgestemd op de situatie in het betreffende derde land en de beschikbaarheid van Nederlandse expertise.

EU-migratiedialogen

In EU-verband worden met de belangrijkste regio's en landen migratiedialogen gevoerd. Afstemming over prioriteiten vindt in EU-kader plaats binnen de Groep op hoog niveau asiel- en migratievraagstukken. Het grote aantal migratiedialogen dat door de EU met derde landen wordt gevoerd en de daaraan gerelateerde activiteiten noopt tot prioriteitstelling. De voor Nederland belangrijke regionale migratiedialogen zijn het Boedapest Proces, het migratie- en asielpanel van het Oostelijk partnerschap, EuroMed III en de EU-ACS migratiedialoog.

Migratiedialogen met de oostelijke regio

De overkoepelende dialoog in de oostelijke regio is het **Praag Proces** (landen uit de westelijke Balkan, het Oostelijk Partnerschap, Centraal-Azië en Rusland). Het Praag Proces overlapt met het migratie- en asielpanel binnen het Oostelijk Partnerschap en met een deel van het Boedapest Proces.

Concrete activiteiten zullen zich zoveel mogelijk richten op de landen van het **Oostelijk Partnerschap** (Armenië, Azerbeidzjan, Georgië, Moldavië, Oekraïne en Wit-Rusland). De samenwerking met deze landen op migratieterrein verloopt goed. Met alle landen (met uitzondering van Wit-Rusland) is overeenstemming bereikt over terug- en overname en visumfacilitatie. In oktober 2013 vond een ministeriële top van de EU en het Oostelijk Partnerschap plaats, waar de deelnemende landen zich onder andere committeerden aan verdere

dialoog en samenwerking op het terrein van migratie en mobiliteit. In 2013 heeft Nederland deelgenomen aan de bijeenkomsten over terugkeer en over staatloosheid. In maart 2014 is deelgenomen aan een bijeenkomst over vreemdelingendetentie. Nederland zal in het laatste kwartaal van 2014 een deskundigenbijeenkomst organiseren op het terrein van asiel.

Het **Boedapest Proces** concentreert zich sinds de Vijfde Ministeriële Conferentie die op 19 april 2013 plaatshad in Istanbul voortaan geheel op migratiesamenwerking met de landen langs de Zijderoute. Deze regio is van belang voor Nederland vanwege de grote instroom asielzoekers uit onder meer Afghanistan en Irak. Tijdens de ministeriële conferentie in Istanbul zijn afspraken gemaakt over de instelling van een "Silk Routes Partnership for Migration" dat onder meer invulling zal krijgen met een programma waaraan ook Nederland een bijdrage zal leveren met middelen uit het centrale fonds voor migratie en ontwikkeling. Andere donoren van dit programma zijn de Europese Commissie, Bulgarije, Hongarije, Noorwegen, Turkije, Zweden en Zwitserland. Op 9 en 10 december 2013 vond een bijeenkomst van hoge ambtenaren plaats in Istanbul. Hier is overeenstemming bereikt over de invulling van het programma voor de periode 2014-2016.

Migratiedialogen met de zuidelijke regio

Het **EU-Afrika Partnerschap** Migration, Mobility and Employment (MME), dat zich richt op geheel Afrika, bestaat enerzijds uit een migratiedialoog over een breed aantal thema's, inclusief terugkeer en bestrijding van illegale migratie, en anderzijds uit een aantal thema's waarop activiteiten worden uitgevoerd. Het accent bij de activiteiten ligt op intra-Afrikaanse migratie. Aan EU-zijde profileren zich slechts enkele EU-lidstaten op deelthema's. Nederland financiert een aantal activiteiten dat zich richt op het ondersteunen van overheden van herkomstlanden bij het ontwikkelen en versterken van diasporabeleid en het opzetten van een "European–wide African Diaspora Platform for Development".

Nederland neemt ook deel aan **de EU-ACS migratiedialoog** (landen in sub-Sahara Afrika, het Caribisch gebied en de Stille Zuidzee), mede met het oog op het realiseren van terugkeer naar landen in sub-Sahara Afrika. De migratiedialoog is geïnitieerd naar aanleiding van de herziening in 2010 van het raamwerkverdrag tussen de EU en de ACS-landen, het Verdrag van Cotonou. In mei 2011 is besloten de migratiedialoog te verdiepen en deze met name te richten op geldovermakingen door migranten ('remittances'), visa en terug- en overname. Het doel is te komen tot operationele afspraken over ACS-EU-samenwerking op deze terreinen. In 2012 is een aantal concrete aanbevelingen aangenomen door de gezamenlijke ACS-EU Raad van 2012. De EU en ACS-landen erkennen het belang van deadlines voor verzoeken en de noodzaak van overeenstemming over een lijst van mogelijke bewijsstukken voor het vaststellen van de nationaliteit van een persoon.

De dialoog zal in 2014 worden voortgezet met focus op de verdere uitwerking en implementatie van de aanbevelingen middels expertbijeenkomsten, waaronder op het gebied van terug- en overname en geldovermakingen. Ondanks de belangrijke vooruitgang die is geboekt, ligt het tempo van de migratiedialoog laag, wat onder meer te maken heeft met afstemmingsproblemen aan ACS-zijde.

Het **Rabat Proces** legt een politieke basis voor de migratiesamenwerking met West- en Noord-Afrika. In 2013 zijn diverse bijeenkomsten georganiseerd, waaraan Nederland heeft deelgenomen, onder meer in het kader van grensmanagement.

De migratiesamenwerking van de EU met landen in de **Hoorn van Afrika / Oost Afrika** moet grotendeels nog van de grond komen. De Europese Commissie is voornemens de samenwerking met de landen langs de Oost-Afrikaanse migratieroute op te starten, met name in het licht van de 'follow up' van de Taskforce voor het Middellandse Zeegebied. Nederland ondersteunt, binnen de context van migratie en ontwikkeling, projecten in Kenia om de beschermingscapaciteit van de overheid en het maatschappelijk middenveld te versterken.

Mondiaal

Op 3 en 4 oktober 2013 vond de United Nations High Level Dialogue on International Migration and Development (HLD) plaats. Tijdens de HLD kwamen voor de tweede keer de lidstaten van de Verenigde Naties (VN) in de Algemene Vergadering bijeen om over migratie en ontwikkeling te spreken. De eerste HLD in 2006 had tot verrassing van velen geresulteerd in de oprichting van het Global Forum on Migration and Development (GFMD). De verwachting was in 2013 niet dat de HLD opnieuw een dergelijke revolutionaire uitkomst zou hebben. De nadruk lag meer op een aantal concrete initiatieven/thema's, zoals migranten in crises en de plaats van migratie in de post-2015 agenda. Daarnaast was in de aanloop naar de HLD ook veel discussie over de rol en samenwerking van verschillende instituties die zich met migratie bezighouden, zoals het GFMD, de Global Migration Group (GMG), de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM), de International Labour Organisation (ILO) en UN DESA.

Tijdens de HLD bleek dat vooruitgang is geboekt sinds 2006. Ontwikkelingssamenwerking wordt meer en meer een onderdeel van de dialoog over migratie en ontwikkeling en thema's als rechten van migranten zijn inmiddels bespreekbaar. Ook het onderscheid tussen herkomst-, bestemmings- en transitlanden vervaagt en daarmee het onderscheid tussen Noord en Zuid. In toenemende mate vindt migratie bovendien plaats tussen Zuidelijke landen. Verder werd een drietal documenten aangenomen met een duidelijk praktische inslag waar overheden de komende tijd mee aan de slag kunnen.

1. Het **Achtpunten plan van Secretatis Generaal van de VN Ban Ki-Moon**: om de bijdrage van migratie aan ontwikkeling te versterken kan gewerkt worden aan: bescherming van de mensenrechten van alle migranten; terugdringen van kosten voor arbeidsmigratie; stoppen van uitbuiting van migranten en van mensenhandel; opkomen voor het lot van gestrande migranten; verbeteren van beeldvorming over migranten; migratie integreren in OS agenda; versterken van kennis over migratie en ontwikkeling; bevorderen van migratiepartnerschappen en samenwerking. Dit zijn thema's waar ook Nederland zich voor inzet en die onderdeel uitmaken van het Nederlandse migratie en ontwikkeling beleid.

2. Het **5-Year Action Plan van de civil society**: ook door de civil society werd een agenda opgesteld. Tijdens de HLD in New York is met een aantal vertegenwoordigers van de migrantengemeenschap gesproken over deze agenda, die veel overlap vertoont met de plannen van Ban Ki-Moon en daarmee het Nederlandse beleid.

3. Bij aanvang van de HLD werd de **'HLD Declaration'** aangenomen, waarin onder meer de waarde van het GFMD is benadrukt, de noodzaak vrouwelijke migranten te beschermen en het belang van de diaspora als ontwikkelingsactor is onderstreept.

Vanwege de HLD vond in 2013 geen GFMD plaats, deze vond plaats van 12 tot 16 mei 2014 in Stockholm. Nederland had goed contact met de Zweedse voorzitter en speelde het afgelopen jaar dan ook een actieve rol in de voorbereiding van het Forum en daarnaast werd het GFMD financieel ondersteund. Zo was Nederland, op uitnodiging van Zweden, in september 2013 samen met Marokko co-voorzitter van de thematische bijeenkomst over diaspora. De discussie over 'Diaspora, skills transfers, investments and trade' werd door Nederland geleid. Ook had Nederland zitting in de rondetafels over 'Operationalizing mainstreaming and coherence in migration and development policies' en de Business Roundtable. In het kader van deze Business Roundtable financierde Nederland het project van The Hague Process (THP) 'Engagement with the private sector and cities for addressing migration and refugee challenges'. Tot slot was Nederland samen met Ethiopië co-chair van de rondetafel 'Facilitating positive development impacts of diaspora engagement in skills transfer, investments and trade between countries of residence and origin'.

De Internationale Organisatie voor Migratie (IOM) profileerde zich in 2013 opnieuw nadrukkelijk in het migratie en ontwikkelingsdebat. Op 14 juni 2013 werd de actieve en uitgesproken Directeur-Generaal William Lacey Swing herkozen voor een nieuwe periode van vijf jaar. In dezelfde maand vond de eerste 'IOM Diaspora Ministerial Conference' plaats. Door ongeveer 500 aanwezigen werd gesproken over de wijze waarop de diaspora door zowel herkomst- als bestemmingslanden betrokken kan worden bij ontwikkeling. Nederland leverde een financiële bijdrage aan de bijeenkomst.

Tijdens de IOM-Raad in november 2013 stemden de lidstaten na een lange discussie in met een bescheiden verhoging van de contributie en de overhead op projecten. Ook werd een werkgroep ingesteld, die zich de komende maanden gaat buigen over de wijze waarop de projectenorganisatie IOM zich verhoudt tot de VN en de vraag of de IOM-strategie herzien dient te worden.

Meer informatie over en verslagen van de hierboven genoemde bijeenkomsten zijn te vinden op de websites van de genoemde organisaties/fora: www.un.org/en/ga/68/meetings/migration, www.gfmd.org en www.iom.int.

Onderzoek

Nederland geeft ook steun aan onderzoek op het terrein van migratie en ontwikkeling met als doel om de onderbouwing van beleid te verbeteren en te versterken. In het kader van een

samenwerkingsovereenkomst tussen het Ministerie van Buitenlandse Zaken en The Maastricht Graduate School of Governance/ Internationale Samenwerking (IS) Academy is in de periode 1 januari 2009 t/m 31 december 2013 onderzoek gedaan onder de titel 'Migration and Development: a World in Motion' naar deelthema's op het terrein van migratie en ontwikkeling:

a. Remittances, ontwikkeling (lokale economische groei) en armoedeverlichting (beleidsprioriteit 5);

b. Brain Drain/Gain en ontwikkelingsbeleid (beleidsprioriteit 3 en 5);

c. Return Migration in de levenscyclus van migranten en Return Migration and Development (beleidsprioriteit 6);

d. EU Mobility partnerships en de Migration Development nexus in EU externe Relaties (beleidsprioriteit 2)

De onderzoeken richtten zich op 5 landen: Nederland als bestemmingslanden Afghanistan, Burundi, Ethiopië en Marokko als landen van herkomst.

De veldonderzoeken laten het complexe karakter van de relatie tussen migratie en ontwikkeling zien in samenhang met de specifieke lokale context en hebben geleid tot aanbevelingen op de deelonderwerpen welke van belang zijn voor beleidsontwikkeling. Duurzame terugkeer en herintegratie van migranten zou vergemakkelijkt worden indien migranten gedurende het verblijf in een bestemmingsland toegang tot opleiding, waaronder inkomen genererende activiteiten, en werk hebben. Op het vlak van geldovermakingen wordt het belang onderstreept om geldovermakingen sneller, makkelijker, goedkoper en transparanter te laten verlopen via formele kanalen. Tijdelijke, circulaire migratie wordt vergemakkelijkt door steun te geven aan activiteiten die arbeidsaanbod en –vraag beter op elkaar afstemmen. Door uitwisseling tussen beleidsmakers en onderzoekers in expertbijeenkomsten werd tevens bijgedragen aan kennisverdieping. Ook zijn er beleids-, landenrapporten en wetenschappelijke artikelen uitgebracht waarin de resultaten van onderzoek en/of van de expertbijeenkomsten werden bekend gemaakt. Verder is aan 5 PhD kandidaten de gelegenheid geboden te promoveren op een van de genoemde beleidsthema's. Inmiddels hebben twee promovendi hun promotieonderzoek afgerond.

Tijdens de slotconferentie in Maastricht van 22- 24 januari 2014 zijn de resultaten van de verschillende onderzoeken gepresenteerd. Zie verder:

http://www.maastrichtuniversity.nl/web/Faculties/FASoS/Theme/MigrationAndDevelopment.htm

http://mgsog.merit.unu.edu/ISacademie/

Beleidsprioriteit 2: institutionele capaciteitsversterking migratiemanagement

Internationaal migratiemanagement bestaat uit twee hoofddimensies: 1) management van migrantenstromen 2) samenhang tussen migratie en ontwikkeling[9]. Internationaal is het besef groeiende dat afspraken tussen herkomst-, bestemmings- en transitlanden noodzakelijk zijn om de positieve bijdrage van migratie aan ontwikkeling te vergroten en de negatieve effecten te verkleinen. Dialoog en praktische samenwerking zijn zowel voor betrokken overheden als migranten zelf van belang voor het realiseren van de zogeheten 'triple win'. In toenemende mate hanteren bestemmingslanden een brede benadering van migratie , waarbij zij inzetten om op meerdere migratiethema's (bestrijding van illegale migratie; faciliteren van reguliere migratie en personenverkeer; migratie en ontwikkeling alsmede internationale bescherming) tegelijk voortgang te boeken. Voor beide dimensies van migratiemanagement ondersteunde Nederland uit middelen van het centrale fonds voor migratie en ontwikkeling in 2013 activiteiten.

- De Maastricht Graduate School of Governance geeft vanaf 2013 jaarlijks een drie maanden durende training voor overheidspersoneel uit ontwikkelingslanden over aspecten van migratiemanagement (waaronder internationale verdragen, internationale fora, alsmede migratie en ontwikkeling).[10] Gedurende de cursus wordt veel aandacht besteed aan het ontwikkelen van migratiebeleid alsook aan netwerken (o.a. bezoeken aan internationale instellingen, de Europese Commissie en aan Nederlandse ministeries, ngo's e.d.). Uit middelen van het fonds migratie en ontwikkeling zijn tien beurzen gefinancierd voor overheidsambtenaren. De eerste cursus eindigde in juni 2013 en had deelnemers uit Ghana, Nigeria, Kenia, Burundi, Benin, Nepal en Azerbeidzjan.
- Nederland draagt ook bij aan het IOM/UNHCR project "A protection project supporting governmental and non-governmental partners to protect migrants' human rights East Africa Route". Dit project beoogt het versterken van de capaciteit van gouvernementele en niet- gouvernementele organisaties in Egypte om de mensenrechten van migranten te beschermen; bewustwording creëren in gemeenschappen in herkomst- en transitlanden van mogelijkheden van reguliere migratie en risico's van illegale migratie, evenals het bieden van oplossingen aan gedetineerde en/of gestrande migranten in Egypte; bevorderen van samenwerking en dialoog op het punt van migratiemanagement tussen herkomst-, bestemmings- en transitlanden.

Uit middelen van het fonds voor migratie en ontwikkeling werd bijdragen aan versterking van lokale beschermingscapaciteit en van zelfredzaamheid van vluchtelingen. De focus ligt hierbij op die vluchtelingenstromen waar Nederland ook via de asielprocedure mee te maken heeft.

- Er is met name extra aandacht gegeven aan landen van eerste opvang voor Somalische, Syrische en Iraakse vluchtelingen. In 2013 heeft UNHCR financiële bijdragen ontvangen voor de versterking van de beschermingscapaciteit in Jordanië voor Iraakse en Syrische vluchtelingen en gemeenschapsgerichte initiatieven in gebieden in Libanon waar veel vluchtelingen verblijven.

[9] OECD.Gagnon and Khoudour-Castéras.Tackling the Policy Challneges of Migration.Regulation, Integration, Development. 2011. P. 35.
[10] http://www.merit.unu.edu/training/migration-management-diploma-programme/

- In Kenia heeft Nederland een bijdrage gegeven aan het International Rescue Committee (IRC) en Refugee Consortium of Kenya (RCK) voor een vervolgproject gericht op versterking van de beschermingscapaciteit in stedelijke gebieden in Kenia.
- In Jemen is een project van de ngo Adra gefinancierd gericht op zelfredzaamheid van Oost-Afrikaanse vluchtelingen, met name Somaliërs, verblijvend in Sana'a.

Een ander facet van versterking van de institutionele capaciteit van instanties in herkomstlanden is de ondersteuning van diasporabeleid in landen van herkomst. Overheden van landen van herkomst zijn meer en meer geïnteresseerd in de potentiële ontwikkelingsbijdrage van hun diaspora. De positieve rol die migranten kunnen spelen als ontwikkelingsactoren wordt steeds meer onderkend. Zeker op het Afrikaanse continent raken steeds meer overheden overtuigd van de noodzaak hun diaspora meer te betrekken bij het ontwikkelingsbeleid. Dat besef heeft inmiddels geresulteerd in de oprichting van ongeveer 30 ministeries of overheidsinstanties op het Afrikaans continent die tot taak hebben het diasporabeleid invulling te geven. Nederland sluit hierbij aan door activiteiten te ondersteunen gericht op de capaciteitsversterking van betreffende overheidsinstanties in herkomstlanden. Met deze activiteiten wordt bijgedragen aan de ontwikkeling en uitvoering van diasporabeleid. Daarnaast wijst de Nederlandse overheid ook in internationaal verband (GFMD, VN, EU) op het belang van het betrekken van migranten bij de ontwikkeling van hun herkomstlanden. Het Ministerie van Buitenlandse Zaken ondersteunt ook enkele initiatieven gericht op het versterken van Diaspora-ministeries door het aanbieden van trainingen aan beleidsmedewerkers en van een ondersteunend handboek. De totstandkoming van dit boek getiteld *Developing a Road Map for Engaging Diasporas in Development* werd gefinancierd door de Nederlandse en Zwitserse overheid. Inmiddels wordt het handboek gebruikt bij de training van beleidsmedewerkers van Diaspora-ministeries door het African Diaspora Policy Centre (ADPC).[11] Hier wordt onder beleidsprioriteit 4 nader op ingegaan.

Ten slotte verleent Nederland samen met Zwitserland, België en Marokko zelf, steun aan het IOM project "assisted voluntary return of stranded migrants in Morocco". Het betreft op weg naar Europa gestrande migranten uit voornamelijk West-Afrika die geholpen worden met hun terugkeer en herintegratie. De Nederlandse bijdrage aan dit project, dat loopt van december 2012 tot december 2014 betreft € 200.000.

Beleidsprioriteit 3: Circulaire migratie/ *Brain Gain*

Tijdelijke arbeidsmigratie naar Nederland

Bij de beantwoording van Kamervragen n.a.v. de nota "Wat de wereld verdient" is de Kamer door de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking geïnformeerd dat gezien de verslechterde arbeidsmarktsituatie in Nederland en het Europese arbeidskrachtenaanbod er momenteel, in het licht van het Kabinetsbeleid, geen aanleiding is om een nieuw pilotproject te

[11] *Developing a Road Map for Engaging Diasporas in Development. A Handbook for Policymakers and Practitioners in Home and Host Countries* is gratis te raadplegen via: http://www.migrationpolicy.org/pubs/thediasporahandbook.pdf

starten binnen de kaders van migratie en ontwikkeling voor tijdelijke arbeidsmigratie naar Nederland

Navraag bij andere overheden in de EU en de Commissie leert dat er weinig ervaring bestaat met tijdelijke tewerkstelling van professionals uit ontwikkelingslanden in een EU-land binnen de kaders van ontwikkelingssamenwerking. De Commissie heeft in 2011 een externe evaluatie van de resultaten van projecten gefinancierd onder het AENEAS en het thematische programma voor Migratie en Asiel laten uitvoeren[12]. De belangrijkste twee projecten richten zich op agrarische seizoensarbeid en hadden met name betrekking op ongeschoolde of laaggeschoolde arbeidsmigranten. Een van die projecten had ook als doel om economische ontwikkeling in herkomstgebieden te bevorderen en werd positief geëvalueerd.[13] Daarnaast voeren enkele landen bilaterale projecten uit met een component circulaire migratie; het betreft veelal seizoensarbeid. In Duitsland werden goede ervaringen opgedaan met een door GIZ, het Duits agentschap voor Internationale Samenwerking, uitgevoerd project voor de werving van verplegend personeel uit enkele Balkanstaten en uit de Filippijnen. Het gaat hierbij echter niet om tijdelijke inzet maar om langdurig verblijf respectievelijk integratie in Duitsland[14].

Tijdelijke uitzending van migranten naar hun land van herkomst

Nederland ondersteunt een aantal projecten voor de tijdelijke terugkeer van migranten met een permanente verblijfsstatus in Nederland of (zij het in beperkte mate) een andere EU-lidstaat. Door kennisoverdracht dragen zij bij aan de ontwikkeling van hun herkomstland. De migranten hebben naast professionele kwaliteiten een toegevoegde waarde vanwege hun kennis van de taal en cultuur van het land. Zij fungeren als *agents of change* door het introduceren van nieuwe ideeën en werkwijzen. De projecten zijn vraaggestuurd en moeten zoveel mogelijk zijn ingebed in bestaande structuren en aansluiten bij bestaand beleid in het herkomstland, met het oog op duurzaamheid en eigenaarschap.

In december 2012 is fase III van het IOM-project Temporary Return of Qualified Nationals (TRQN) van start gegaan, in vervolg op de succesvolle fasen I en II. Hoofddoelstelling van het project is bij te dragen aan de ontwikkeling in een aantal landen door migranten die afkomstig zijn uit deze landen in te zetten voor capaciteitsopbouw bij overheden en non-gouvernementele instellingen. Deze landen zijn: Afghanistan, Armenië, Kaapverdië, Georgië, Ghana, Irak, Marokko, Somalië en

[12] http://ec.europa.eu/europeaid/what/migration-asylum/documents/evaluation_of_the_concrete_results_obtained_through_projects_financed_under_aeneas_and_the_thematic_programme_for_migration_and_asylum_2011.pdf

[13] Project: temporary and circular labour migration (TCLM) between Columbia and Spain: a model for consolidation and replication. Het betrof een project, uitgevoerd door IOM, dat liep in 2007 en 2008 waar in 1200 migranten uit rurale gebieden in Colombia tijdelijk te werk zijn gesteld bij 600 Catalaanse boeren en coöperaties in Spanje. Naast kennisuitwisseling over migratievraagstukken in beide landen, ondersteuning aan Colombia bij zijn migratiemanagement en het tegengaan van illegale migratie bood het project training voorafgaand aan het vertrek naar Spanje en hulp bij het krijgen van toegang tot ondersteunende instanties na terugkeer om zo de herintegratie te vergemakkelijken. Op die manier droeg het project bij aan duurzame ontwikkeling.

[14] http://www.giz.de/en/worldwide/20322.html

Soedan. Deze landen kampen met *brain drain* en tekorten aan gekwalificeerd personeel. Er zijn veel migranten uit deze landen in Nederland die goed opgeleid en ervaren zijn. In de eerste 16 maanden werden 117 uitzendingen gerealiseerd. In de nieuwe landen in het project (Armenië, Kaapverdië, Ghana, Irak, Marokko, Somalië) was tijd gemoeid met het opstarten van activiteiten, waardoor uitzendingen niet vanaf het begin konden plaatsvinden. In Zuid-Soedan, ook een nieuw land in het project, bleek het onmogelijk uitzendingen te realiseren vanwege de veiligheidssituatie. Dit land is vervangen door Soedan, dat al eerder in het project zat.

Het project is gericht op uitzending van 405 migranten naar de doellanden in drie jaar. De uitzendingen hebben gemiddeld een duur van drie maanden. Overdracht van kennis en vaardigheden vindt plaats door samenwerking in de dagelijkse praktijk en door cursussen, workshops, onderzoeken en adviezen. Lokale trainers, managers, personeelsadviseurs en onderzoekers worden hierbij betrokken. Zij zullen vervolgens de activiteiten voor kennisoverdracht voortzetten. Ook stages/studiebezoeken behoren tot de mogelijkheden.

In 2012 ging ook het project Kennis delen in Marokko van start, uitgevoerd door Stichting Marokkofonds en het Nederlands Migratie Instituut (NMI). Het project is gericht op versterking van de gezondheidszorg in Marokko, vooral in het Rifgebied. Hiertoe worden hoger opgeleide Marokkaanse migranten die in Nederland wonen (diasporaprofessionals, afgekort DP's), tijdelijk ingezet bij organisaties voor gezondheidszorg in de particuliere en publieke sector. De organisaties formuleren hun eigen problemen en doelen voor de kwaliteits- en capaciteitsversterking.
Het project is in het eerste jaar niet volgens planning verlopen omdat het vinden van geschikte DP's moeilijker bleek dan verwacht. In het eerste jaar werd niemand uitgezonden. De door het Marokkofonds aangedragen oplossingen (waaronder het inzetten van studenten en net afgestudeerden) sloten onvoldoende aan bij het beleid om door middel van tijdelijke uitzending van experts uit de migranten-/diasporagemeenschap een bijdrage te kunnen leveren aan de ontwikkeling van Marokko. Besloten is de subsidie voor dit project te beëindigen.

Beleidsprioriteit 4: Versterken van de betrokkenheid van migrantenorganisaties

Nederland wil de positieve rol die migranten en migrantenorganisaties kunnen spelen bij de ontwikkeling van herkomstlanden versterken en heeft in 2013 wederom een aantal initiatieven op dit terrein ontplooid en ondersteund.

Ondersteuning bij het formuleren van een diaspora- en ontwikkelingsbeleid

In 2013 werd door het *African Diaspora Policy Centre* (ADPC) verder gewerkt aan het project gericht op de capaciteitsversterking van 12 aan diaspora gerelateerde Afrikaanse ministeries. Van 2012 tot 2015 volgen 24 beleidsmakers uit 12 landen (Benin, Burundi, Ethiopië, Ghana, Kenia, Liberia, Mali, Nigeria, Rwanda, Sierra Leone, Uganda en Zimbabwe) een training, krijgen deelnemers aan de eerste capaciteitsversterkingstraining aanvullende begeleiding en worden er online cursussen aangeboden. Het is de verwachting dat door het versterken van de capaciteiten

van de beleidmakers de bijdrage van de diaspora aan de ontwikkeling van hun herkomstlanden wordt vergroot.

De activiteit 'Strengthening African and Middle Eastern Diaspora Policy through South-South Exchange (AMEDIP)' werd uitgevoerd door het *International Centre for Migration Policy Development* (ICMPD) samen met IOM. Het project heeft als doel de institutionele capaciteit van de nationale autoriteiten verantwoordelijk voor het migratie- en ontwikkelingsbeleid in 13 landen in Afrika en het Midden-Oosten (Algerije, Egypte, Ethiopië, Ghana, Kaapverdië, Libanon, Mali, Marokko, Niger, Nigeria, Senegal, Syrië en Tunesië) te verbeteren. De Nederlandse steun richt zich op twee intergouvernementele bijeenkomsten voor landen uit Noord-Afrika, Sub-Sahara Afrika, Midden-Oosten en de EU, drie regionale thematische werkgroepen en een pilotproject gericht op lokale capaciteitsopbouw in Ethiopië. In december 2013 vond de slotbijeenkomst van het project plaats.

Ondersteuning bij de oprichting van Europese diaspora platforms

Zoals in de beleidsnotitie 'Internationale Migratie en Ontwikkeling' uit 2008 is genoemd, ziet de Nederlandse overheid het als wenselijk dat migrantenorganisaties zich organiseren, bijvoorbeeld in een platform. Hoewel migrantenorganisaties hiervoor primair zelf verantwoordelijk zijn, kan de overheid wel ondersteunend optreden. Uit middelen van het centrale fonds voor migratie en ontwikkeling werden twee initiatieven ondersteund.

Het *Diaspora Forum for Development* (DFD) heeft in 2013 het project 'Towards creating a European wide Diaspora Platform on Migration and Development' afgerond. Doel van de activiteit was om in samenwerking met migrantenorganisaties uit 16 Europese landen een platform van Europese diaspora organisaties uit Afrika, Azië en Latijns-Amerika op te richten. Naast het opzetten van de organisatorische structuur van het platform en onderzoek naar de profielen van diaspora gemeenschappen werd een 'Euro-wide Diaspora Conference' georganiseerd. DFD heeft in de slotrapportage aangegeven geen andere donoren te hebben gevonden naast Cordaid, migrantenconsortium Dutch Consortium of Migrant Organisations (DCMO) en de Nederlandse overheid. Hoewel er met alle 16 landen contact is geweest, is het daadwerkelijke platform nog niet van de grond gekomen. DFD heeft echter wel stappen in de goede richting gezet en sloot het project af met een drukbezochte bijeenkomst in mei 2013.

Een vergelijkbaar project van het *African Diaspora Policy Centre* (ADPC) 'European-wide African Diaspora Platform for Development' (EADPD) wordt uitgevoerd onder het *Thematic programme of cooperation with third countries in the areas of migration and asylum* van de Europese Commissie. DFD en ADPC hebben contact gehad om de verschillende projecten zodanig af te stemmen, dat er geen overlap is. Het ADPC-project wil de bijdrage van de Afrikaanse diaspora als ontwikkelingsactor in Afrika bevorderen door de oprichting van een Europees platform van Afrikaanse diasporaorganisaties. In het najaar van 2013 werd uit een externe evaluatie duidelijk dat de samenwerking tussen de verschillende betrokken partijen te wensen over liet. Ook is het platform nog niet actief en is de bijbehorende website niet up-to-date. Onder leiding van de Britse

migrantenorganisatie AFFORD wordt inmiddels gewerkt aan een overgangstraject, waarbij de opmerkingen uit de evaluatie ter harte zijn genomen.

Ondersteuning en capaciteitsopbouw van migrantenorganisaties

Nederland heeft ook in 2013 aandacht besteed aan de capaciteitsversterking van migranten-organisaties. Het project 'Migratie en Ontwikkeling 2011-2013' door *Seva Network Foundation* (Seva) ontvangt sinds 2011 subsidie en richt zich op het versterken van migrantenorganisaties zodat zij een duurzame bijdrage kunnen leveren aan armoedebestrijding in hun landen van herkomst. Migrantenorganisaties volgen trainingsmodules en worden begeleid bij hun activiteiten. Het programma richt zich specifiek op sociale ondernemingen. Doel van de activiteit is om in totaal 30 ondernemingen financieel te ondersteunen met de verwachting ongeveer 600 arbeidsplaatsen te creëren. Maximaal 50% van het budget wordt gefinancierd; het overige deel moet de organisatie door middel van eigen fondsenwerving zelf opbrengen. Inmiddels zijn reeds 25 ondernemingen gestart in onder meer India, Rwanda, Suriname en Ghana. Ook vond in 2013 een handelsmissie plaats naar Rwanda en Burundi. In de zomer van 2014 wordt de eindrapportage van het project verwacht, waaruit duidelijk wordt of ook de overige doelstellingen van het project zijn behaald.

In 2013 werd tevens een start gemaakt met het project 'African diaspora views on the future of International Cooperation'. In samenwerking met Stichting Oikos, het Afrika Studiecentrum, Lokaal Mondiaal, NCDO en uitgeverij KIT publisher-Lokaal Mondiaal wordt een bundel opgesteld, waarin 10 prominente leden van de Afrikaanse diaspora worden geïnterviewd over een OS-onderwerp, met Migratie en Ontwikkeling als overkoepelend thema. De wijze waarop migranten kunnen bijdragen aan de ontwikkeling van zowel landen van herkomst als bestemming vormt de rode draad van het boek, dat als werktitel *The diaspora development debate: views from Africans in the Netherlands* heeft.

Stichting Kaalo Nederland heeft subsidie ontvangen voor een visserijproject in Puntland dat liep van maart 2012 tot en met februari 2013. De organisatie is opgericht door Somalische expats en maakt deel uit van een netwerk van organisaties in Nederland die in Puntland onder meer ontwikkelingsprojecten opzetten en begeleiden. Het project richtte zich op de visserijsector van Eyl, Puntland, waar een hoog percentage van de bevolking werkloos is. Doel van het project was het bevorderen van de werkgelegenheid door de introductie en ontwikkeling van professionele visserijtechnieken en verwerkingsmethoden in de regio, het aanleren van marketing en resourcemanagement en het verbeteren van de beschikbaarheid, toegankelijkheid en consumptiekwaliteit van verse vis in Garoowe, de hoofdstad van Puntland. Er is sprake van een geslaagd project: werklozen/vissers zijn opgeleid/bijgeschoold in met name visserijtechnieken en visverwerkingsmethoden. Het project 'Enterprising Migrants' van de Stichting IntEnt is voortijdig beëindigd als gevolg van hetfaillissement van IntEnt. Stichting Spark heeft vervolgens in 2013 een voorstel ingediend om de activiteiten van IntEnt op het terrein van circulaire migratie, capaciteitsopbouw en ondernemerschap voort te zetten. Het project van Spark: *"Circular Migration and Brain Gain"* beoogt evenals het IntEnt project bij te dragen aan het bevorderen van

economische groei door mogelijkheden te bieden aan migranten (met namevrouwen en jongeren) in 6 focuslanden (Ghana, Marokko, Suriname, Afghanistan, Irak en Somalië) een eigen onderneming op te zetten in het land van herkomst. Spark streeft ernaar in totaal 1200 ondernemers, waarvan 80% jonge ondernemers onder de 36 jaar en ten minste 33% vrouwelijke ondernemers, te laten deelnemen aan het trainingsprogramma. De migrantendeelnemers uit het IntEnt project die uit andere landen komen (Angola, Burundi, Ethiopië, en Sierra Leone) worden actief betrokken bij het trainingsprogramma van Spark. Overige geïnteresseerde ondernemers uit het IntEnt project zullen net als de overige migranten ondernemers worden ondersteund. Het project is gestart per 1 januari 2014 en zal duren tot eind december 2016.

Beleidsprioriteit 5: Geldovermakingen

Uitgangspunt is dat geldovermakingen (remittances) privégelden zijn, waarvan de besteding een individuele keuze is. Nederland is van mening dat overheden in beginsel niet sturend mogen optreden ten aanzien van de besteding van deze middelen. Nederland wil echter wel blijven inzetten op het scheppen van gunstige randvoorwaarden ter versterking van de relatie tussen geldovermakingen en ontwikkeling.

Om meer zicht te krijgen op het remittances gedrag van migranten in Nederland is door The Network University (TNU) een onderzoek gedaan naar de *"Remittances market in the Nederlands"*.

De studie richtte zich op vier corridors naar de Afrikaanse landen Ethiopië, Ghana, Nigeria en Somalië, omdat de kosten van remittances naar deze landen in Sub Sahara Afrika het hoogst zijn.

Doel van het TNU onderzoek was:

- Meer transparantie op de Nederlandse remittances markt te scheppen;
- Ruimte op te sporen voor kostenverlaging van remittances;
- Meer bekendheid te geven aan de mogelijkheden om met remittances nieuwe bedrijvigheid in de ontvangende landen te creëren en dit door nieuwe financiële producten vanuit Nederland te faciliteren;
- Inzicht te bieden in de remittances context in Nederland

Het Ministerie van Buitenlandse Zaken steunde dit project met een bijdrage van € 53.878, -. De Nederlandse Vereniging van Banken (NVB) en De Nederlandse Bank (DNB) droegen ieder € 15.000, bij aan het onderzoek, dat liep van 1 oktober 2013 tot 31 januari 2014.
Het rapport bevat aanbevelingen die niet alleen van belang zijn voor de Nederlandse overheid, waaronder toezichthouders, maar ook voor de financiële sector en migrantenorganisaties zelf. Mede daarom is het rapport gedeeld op de Facebookpagina voor Ontwikkelingssamenwerking-. Het rapport is ook te vinden op de website van het ministerie van Buitenlandse Zaken.

http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/subsidies-voor-ontwikkelingssamenwerking-en-europa/documenten-en-publicaties

In de oplegbrief is nader ingegaan op het rapport en de aanbevelingen aan de Nederlandse overheid.

Daarnaast heeft Nederland in een aanbevelingsbrief een door de Wereldbank gefinancierd pilotproject van AUXFIN ondersteund. Het 2-jarig project richt zich op de remittances tussen Spanje en Senegal. AUXFIN International heeft met behulp van Internet- en mobiele technologieën een goedkoop en gemakkelijk toegankelijk platform, UMVA (Universal Method of Value Access) gecreëerd om migrantengeldstromen te verbinden met lokale instituties zoals boeren coöperaties, scholen en religieuze instellingen. Op deze manier kan een deel van de 80% van de "unbanked" wereldbevolking (mensen zonder bankrekening) voor € 1 per maand onderdeel van de wereldeconomie worden. Voor dit bedrag kan kosteloos geld worden overgemaakt. De UMVA-software wordt gratis ter beschikking gesteld aan migrantenverenigingen in het zendende land en aan Savings en Credit Coöperaties (SACCO's), MFI's of Postkantoren in het ontvangende land. In het eerste jaar van de pilot wordt het systeem geïnstalleerd en getest in twee locaties in Senegal en twee locaties in Spanje. In het tweede jaar zal het systeem geïnstalleerd zijn op 14 locaties in Senegal en 28 in Spanje.

Het pilot project van Seva: "*Remittances and Home Care"* is in 2013 voortijdig gestopt. Doelstelling van het project was dat remittances naar familie in landen van herkomst (in dit geval naar Nickerie in Suriname) deels aangewend zouden worden voor financiering van activiteiten op het gebied professionele thuishulp aan ouderen, zieken en andere hulpbehoevenden. De doelstelling van het project is niet behaald omdat ouderen en andere hulpbehoevenden het geld liever maandelijks zelf ontvangen om grip te houden op hun uitgaven. Ook speelt volgens Seva mee dat bestaande thuishulpverlening voor de naasten zou kunnen komen weg te vallen door de faciliteit van Seva, professionele hulpverlening ervaren wordt als zakelijk en afstandelijk en dat deelnemers in Nederland door de economische crisis op geldovermakingen bezuinigen.

In de pilot bleek te weinig rekening gehouden te zijn met (cultureel bestaande) gewoonten. Ouderen worden in Suriname vaak door de eigen familie, buren of bekenden verzorgd. Met het aanbieden van professionele thuishulp aan ouderen en gehandicapten voelden familie, buren en bekenden zich gepasseerd.

Beleidsprioriteit 6: Bevorderen van duurzame vrijwillige terugkeer en herintegratie van ex-asielzoekers

Sinds begin 2012 kunnen vrijwillig terugkerende ex-asielzoekers zowel financiële ondersteuning ontvangen als herintegratieondersteuning in natura (bijvoorbeeld training, bemiddeling bij het vinden van werk, steun bij het opzetten van een bedrijf, medische zorg). De inzet van de ondersteuning in natura, die de duurzaamheid van terugkeer en herintegratie moet bevorderen, is hierdoor aanzienlijk toegenomen.
Ook werd in 2013 tussen minister Ploumen en staatssecretaris Teeven overeengekomen dat meer aandacht zou worden besteed aan het vergroten van het inzicht in de duurzaamheid van de herintegratieondersteuning. In alle projecten die in 2013 zijn gestart, dient hiervoor aandacht te

zijn, waarbij teruggekeerden daar waar mogelijk na terugkeer worden gevolgd, meestal een half jaar tot een jaar, op het terrein van de duurzame herintegratie. Uitvoerende organisaties dienen bij te houden welke vormen van ondersteuning zijn geboden en welke resultaten hiermee zijn bereikt. De Ministeries van Buitenlandse Zaken en van Veiligheid en Justitie onderzoeken samen met Inspectie Ontwikkelingssamenwerking en Beleidsevaluatie (IOB) en uitvoerende organisaties de mogelijkheid om een gestandaardiseerd monitoringkader op te stellen, met indicatoren waarmee voor zover mogelijk kan worden nagegaan in hoeverre de projecten bijdragen aan perspectiefvolle herintegratie. In het subsidiebesluit 2015 zal meer aandacht worden besteed aan indicatoren voor duurzame herintegratie en het nadrukkelijker volgen van de herintegratie van teruggekeerden.

Het aanbod van terugkeer- en herintegratieondersteuning voor ex-asielzoekers

Financiële ondersteuning
Voor financiële ondersteuning kunnen terugkeerders sinds 2004 gebruik maken van de Herintegratieregeling Terugkeer (HRT), uitgevoerd door IOM Nederland.

In 2013 kon voor ondersteuning in natura gebruik worden gemaakt van de volgende projecten:
- *Duurzame Terugkeer op Maat* (Maatwerk bij Terugkeer in samenwerking met enkele (kleinere) ngo's)
- *WereldTools op Maat* (Stichting Wereldwijd)
- *Assisted Voluntary Return and Reintegration (AVRR) of families with underage children* (IOM)
- *Assisted Voluntary Return Enhanced Reintegration Support* (AVR/ERS) (IOM)
- *Vrijwillige terugkeer naar Somalië met perspectief* (stichting Dalmar in samenwerking met SOMVAO en Foundation Dalmar Somalia)
- *Plan (B)e better; een brug naar beter* (stichting Bridge to Better)

Het aantal mensen dat terugkeert met ondersteuning in natura is in 2013 verder gestegen. Het totale aantal terugkeerders is echter verder gedaald, vooral door een vermindering van de instroom van asielzoekers en het stagneren van terugkeer naar Irak.

Aantal terugkeerders per jaar met gebruik van terugkeer- en herintegratieondersteuning

	Met HRT	Met ondersteuning in natura	Per jaar
2009	1018	10	1028
2010	1160	120	1280
2011	1511	130	1641
2012	1468	567	1468
2013	898	ca 705	898

Alleenstaande minderjarige vreemdelingen

In het kabinetsbeleid is de terugkeer van alleenstaande minderjarige vreemdelingen (amv's) een prioriteit. Het Ministerie van Veiligheid en Justitie ontvangt sinds 2011 een budget van EUR 1 miljoen per jaar voor amv-opvangfaciliteiten in landen van herkomst. Deze middelen worden aan het OS-budget toegerekend. De volgende activiteiten zijn hieruit gefinancierd.

- Vanaf 2011 is in samenspraak met IOM het opvanghuis Mulemba in Luanda beschikbaar gehouden voor de terugkeer van amv's naar Angola. Ook in de Democratische Republiek Congo is een opvanghuis beschikbaar. In de praktijk wordt hier overigens geen gebruik van gemaakt, want als amv's naar deze landen terugkeren, blijkt er altijd toch nog familie te zijn die ze opvangt. De reden dat de opvanghuizen in stand worden gehouden, is dat het anders vrijwel onmogelijk is amv's te laten terugkeren.
- In 2012 en 2013 is er in het kader van de amv's gewerkt aan een preventieproject van de UNHCR in Afghanistan. Dit project zou lopen van 1 januari 2013 tot 1 januari 2014, maar werd op verzoek van UNHCR een half jaar budgetneutraal verlengd. In de eerste maanden werd vertraging opgelopen door een aanval op de IOM-compounds en door personeelswisselingen bij lokale partners. De belangrijkste activiteiten, die plaatsvinden in verschillende delen van het land, zijn:
    - Dialoog over mishandeling, geweld, exploitatie en verwaarlozing met de lokale gemeenschappen over kinderbescherming
    - Voorlichting in theatervorm (vanwege analfabetisme) over de risico's van irreguliere migratie
    - Tv-en radio-campagne over illegale uitreis en de kwetsbaarheid van onbegeleide kinderen bij illegale uitreis
    - Campagne over het uithuwelijken van kinderen
- Aan IOM zijn extra middelen ter beschikking gesteld voor haar inspanningen in het kader van de terugkeer van Amv's.